

แผนที่ความสุขชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก กัมปนาท ปิยะธำรงชัย^{a*} พัฒนา ราชวงศ์^a จันทรจิรา พยัคฆ์เพศ^b และ ขวัญชัย แซ่ไหล์^a

Happiness Map: A Case Study of Phichit and Phitsanulok Kampanart Piyathamrongchai^{a*}, Pattana Rachawong^a, Janjira Payakpate^b and Kwanchai Chaelai^a

^aคณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร

^bคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^aFaculty of Agriculture Natural Resources and Environment, Naresuan University.

^bFaculty of Science, Naresuan University.

*Corresponding Author. E-mail address: kampanart@nu.ac.th

Received 23 June 2011; accepted 3 September 2012

บทคัดย่อ

ในกรอบแนวคิดที่ว่าบุคคลสามารถมีความสุขได้ในระดับปัจเจก สามารถสร้างสุข ปลดปล่อยความทุกข์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งสร้างความสุขจากภายนอก แต่การที่คนต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงมักจะได้รับอิทธิพลความสุข/ทุกข์จากสังคม เสมอ ในมุมมองที่กว้างขึ้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เป็นตัวกำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความรู้สึก ความมั่นคงทางร่างกายและจิตใจในหลายพื้นที่ การศึกษาเรื่องแผนที่ความสุขมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการกระจายความสุขที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงพื้นที่ และ (2) ใช้ข้อมูลความสุขที่มีความแตกต่างกันกำหนดแผนงานนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน และ (3) สร้างกระบวนการวิจัยชุมชนให้เกิดแนวทางเพิ่มความสุข โดยใช้ภูมิสารสนเทศ ชุมชนในจังหวัดพิจิตรมีชุมชนที่มีระดับความสุขชุมชนสูงมากกว่าทั่วไป 13 แห่ง มีระดับความสุขน้อยกว่าทั่วไป 3 แห่ง ส่วนชุมชนอีก 132 แห่ง มีระดับความสุขปกติทั่วไป ส่วนปัจจัยบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากทฤษฎีบุคลิกภาพห้าแบบ ทดสอบความแตกต่างด้วย t-test แล้วพบว่า บุคลิกภาพของคนในชุมชนจังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างจากบุคลิกภาพของคนในชุมชนจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญ นโยบายชุมชนของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะแตกต่างกันมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก แต่โดยภาพรวมแล้วจังหวัดพิจิตรมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าจังหวัดพิษณุโลก สำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอย พบว่า ปัจจัยระดับบุคคลและนโยบายชุมชน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสุข ส่วนสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความสุข โดยปัจจัยระดับบุคคลสามารถทำให้ระดับความสุขมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 30.30 และการวิเคราะห์เพื่อแบ่งกลุ่มชุมชนตามปัจจัยทั้งสามระดับ ทำให้แบ่งกลุ่มได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่ง 28 ตำบล กลุ่มสอง 32 ตำบล กลุ่มสาม 53 ตำบล และกลุ่มสี่ 34 ตำบล โดยชุมชนแต่ละกลุ่มมีลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มสองและสามมีความโดดเด่นด้านนโยบายสุขภาพชุมชน กลุ่มสี่มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม นโยบายสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน และด้านบุคลิกภาพพบว่าทั้งสี่กลุ่มมีความโดดเด่นในด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความเป็นมิตรยอมรับกันและกัน

คำสำคัญ: ความสุขของชุมชน บุคลิกภาพของคนในชุมชน แผนที่ความสุข

Abstract

In belief that human can be individually happily and can leave misery behind in daily life without relying on irrelevant blissful factors. Nevertheless, people need to live socially in a community; individual person is, therefore, always influenced from happiness/unhappiness of that society. In boarder sense, the environmental changes in several areas have determined changes in way of life, emotion, and stability of body and mind. The purposes of this study are (1) analysis and synthesis the correlation between the distribution format of happiness, (2) using the differentiate of happiness to indicate the practical plan for particular community and (3) build up the community research in order to generate the happiness via GIS. From the result in Phichit province, there are 13 communities had higher happiness level than normal; 3 communities had lower than normal; and 132 communities in the normal level. On the other hand, the personality test, adapted from the Big Five approach, was used to examine the differentiation of personality of people in communities both Phichit and Phitsanulok provinces using T-test statistic. The result showed that it was significantly no difference for the personality of people in Phichit and Phitsanulok. It found that the community policies of Phichit had more variety than the policies founded in Phitsanulok. And when examining the environmental factors, Phichit province had better rating compare to Phitsanulok province. Other analytical results, the correlation coefficient and regression analysis were utilized in order to relativity testing. The result represented that the personal and community policy factors positively related to the happiness; conversely, the environment factors had negative relationship. The personal factors could change happiness level about 30.30 percents. Cluster analysis was also applied to classify and group those communities into 4 clusters: 28 Tambols for first group, 32 Tambols for the second, 53 Tambols for the third group and 34 Tambols in the last cluster. Each group represented unique characteristics. The second and third groups were prominently in community health policies; the fourth cluster distinctly represented cultures, environmental policies and community visions. All 4 groups depicted prominently for the personal factor level including: the conscientiousness and the agreeableness.

Keywords: The happiness of community, Personality of people in the community, Happiness map

บทนำ

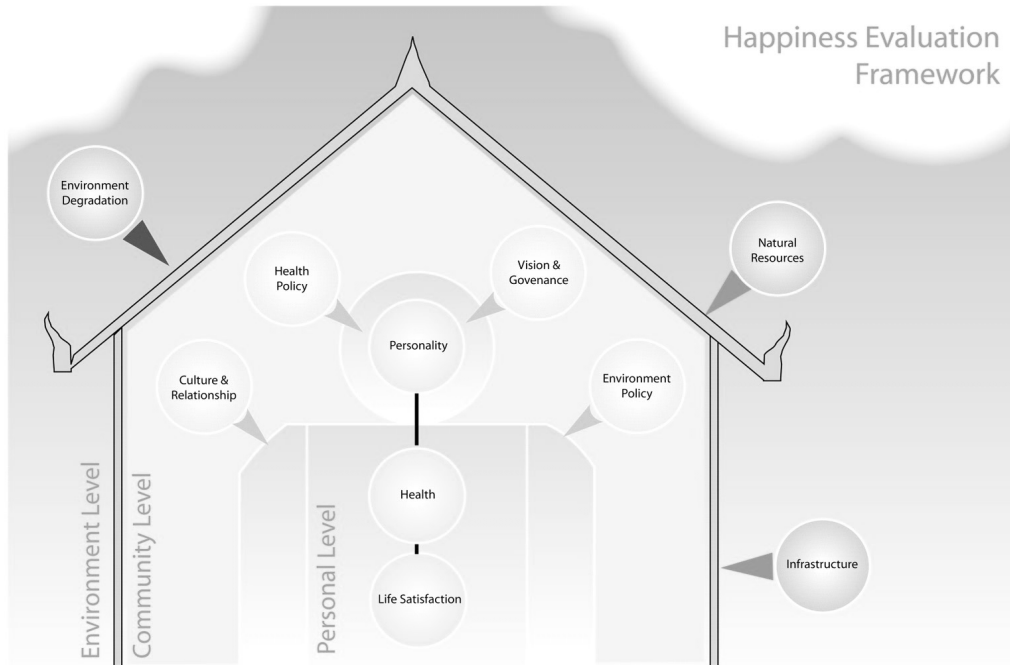
การประเมินและสร้างสภาวะความสุขสำหรับชุมชนในจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก เป็นความพยายามในสร้างพัฒนา และต่อยอดการชีวิตสภาวะความสุขระดับชุมชนระดับตำบล พัฒนา ราชวงศ์ และกัมปนาท ปิยะธำรงชัย (2551) ด้วยการพัฒนาดัชนีชี้วัดให้ครอบคลุมบริบทของปัจเจก ครอบครัวและชุมชน และสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปติดตามระดับความสุขของชุมชนที่เกิดจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และประเมินระดับความสุขของชุมชนทั่วไปที่ยังไม่มีการดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้อง และเมื่อนำมาวิเคราะห์ตามหลักการวิเคราะห์หลายปัจจัยร่วมกับภูมิสารสนเทศ จะทำให้ได้ปัจจัยหลักที่เป็นจุดเด่นจุดด้อยของชุมชนต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ที่สามารถนำเอาระบบการเพิ่มศักยภาพชุมชนเข้าไปเสนอแนะให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างเสริม และเพิ่มระดับความสุขชุมชนให้เกิดผลสำเร็จ โดยงานวิจัยฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการกระจายความสุขที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงพื้นที่ และ (2) ใช้ข้อมูลความสุขที่มีความแตกต่างกัน กำหนดแผนงานนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน และ (3) สร้างกระบวนการวิจัยชุมชนให้เกิดแนวทางเพิ่มความสุข

การประเมินความสุขของโครงการนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม ด้วย

แนวคิดที่ว่าบุคคลสามารถมีความสุขได้ในระดับปัจเจก สามารถสร้างสุข ปลอญวางความทุกข์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งสร้างความสุขจากภายนอก แต่การที่คนต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม คนในชุมชนหนึ่งมักจะได้รับอิทธิพลความสุข/ทุกข์จากสังคมนั้น ๆ เสมอ จะเห็นได้จากเมื่อมีสถานการณ์อันเลวร้ายเกิดขึ้น คนที่อยู่ในชุมชนจะได้รับผลกระทบอย่างน้อยก็ทางด้านจิตใจ หรือมีเหตุการณ์ใดที่ทำให้ชุมชนเกิดความสุข บุคคลในชุมชนก็มักจะได้รับผลทางบวกนั้นไปด้วย แม้ว่าจะไม่ใช่ผลประโยชน์โดยตรงก็ตาม และมุมมองระดับกว้าง คือ สภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบชุมชน บางครั้งก่อให้เกิดวิถีชีวิตและการปรับตัว บางพื้นที่สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงยังเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความรู้สึก ความมั่นคงทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงสามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าคนและชุมชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างจะมีระดับความสุข ความทุกข์ที่แตกต่างกัน

กรอบและกระบวนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะความสุขอาศัยหลักการการวิเคราะห์ความสุขแบบองค์รวม ซึ่งพิจารณาจากปัจจัย 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน และสภาพแวดล้อม

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรในการประเมินความสุข

1. การวัดความสุขในระดับบุคคล (Personal Level) ใช้วิธีการสัมภาษณ์จากตัวแทนในแต่ละตำบล ๆ ละ 30-40 คน แบบสอบถามในการวัดระดับนี้มี 2 ส่วน คือ ดัชนีวัดความสุขของคนไทย ของนายแพทย์อภิชัย มงคล

และคณะ (2544) เป็นชุดคำถาม 15 ข้อ และแนวคิดบุคลิกภาพห้าแบบ ของ Hayes and Joseph (2003) คือ การเปิดใจเพื่อสามารถเข้าสังคม (Extraversion) ความเป็นมิตร/ยอมรับกันและกัน (Agreeableness) การใช้ความรู้สึก

ที่ตีความการดำเนินชีวิต (Consciousness) การเป็นคน
เคร่งเครียดรอนรน (Neuroticism) และการเปิดใจกว้าง
รองรับประสบการณ์ (Openness to Experience) มีข้อ
คำถาม 25 ข้อ

2. การวัดระดับครอบครัวและชุมชน (Community
Level) ใช้วิธีการสัมภาษณ์สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
อสม. และปราชญ์ชาวบ้านตำบลละ 5-12 คน โดยการ
สอบถามแบบพูดคุยเพื่อให้ได้ภาพรวม แบบสอบถามตัด
แปลงจากแบบทดสอบความเข้มแข็งของชุมชนของพัฒนา
ราชวงศ์ และกัมปนาท ปิยะธำรงชัย (2551) 4 ด้าน คือ
วิสัยทัศน์ชุมชน วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในชุมชน
นโยบายสิ่งแวดล้อมในชุมชน และนโยบายสุขภาพ ซึ่ง
ปรับปรุงมาจากกรอบการเสริมศักยภาพชุมชนของ
NSW Health Department (2001)

3. การวัดระดับสภาพแวดล้อม (Environment Level)
ใช้แนวคิดการวิเคราะห์โดยการกำหนดตัวแปรรวมยอด
(Aggregated Variables: AVs) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่
เอื้อต่อสภาวะความสุข ของ Di Tella and MacCulloch
(2008) มีเครื่องมือเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่มีอยู่
จริงในพื้นที่ได้จากแผนที่ฐานของกรมแผนที่ทหาร มาตรา
ส่วน 1: 50,000 เช่น เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ การใช้
ที่ดิน ฯลฯ และข้อมูลที่เกิดจากแบบสอบถาม 15 คำถาม
เกี่ยวกับแหล่งน้ำ ไฟฟ้า การเดินทางโดยสาร ฯลฯ โดยสอบ
ถามจากผู้นำชุมชนกลุ่มเดียวกับที่เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม
ระดับครอบครัวและชุมชน

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาไปที่ชุมชนชนบทของจังหวัด
พิจิตรและพิษณุโลก โดยยกเว้นพื้นที่ในเขตผังเมืองรวม
หรือมีประชากรอยู่ในเขตเทศบาลมากกว่า 50% จากข้อ
กำหนดนี้ทำให้เลือกพื้นที่ศึกษาได้ 152 ตำบล (พิษณุโลก
75 ตำบล และพิจิตร 77 ตำบล)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาเพื่ออธิบายคุณ-
ลักษณะของชุมชน อันได้แก่ ระดับความสุข บุคลิกภาพ
นโยบายของชุมชน และสภาพแวดล้อม โดยใช้สถิติ t- test
เพื่อทดสอบความแตกต่างของพารามิเตอร์ Multiple
Correlation Analysis วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร
ที่เกี่ยวกับความสุขของชุมชน Multiple Regression Analysis
วิเคราะห์การถดถอยเพื่อแสดงสมการความสุข และ Cluster
Analysis วิเคราะห์กลุ่มของความสุขตามเหตุปัจจัยทั้งใน
ระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม ทั้งหมดนี้วิเคราะห์
ร่วมกับหลักการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (Spatial Distribution
Analysis) ที่ใช้ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ความสุข บุคลิกภาพ และสภาพแวดล้อมของชุมชน

ความสุขของชุมชน

เงื่อนไขของแบบสำรวจดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย
ที่พัฒนาขึ้นมาโดยกรมสุขภาพจิต ให้มีคะแนนเต็ม 45
คะแนน แบ่งระดับความสุขจากคะแนนเป็น 3 ระดับ คือ
มีความสุขน้อยกว่าคนทั่วไป (คะแนนน้อยกว่า 26) มีความ
สุขเท่ากับคนทั่วไป (คะแนน 26-32) และมีความสุข
มากกว่าคนทั่วไป (คะแนน 33-45) จากการประมวล
พบว่า จังหวัดพิจิตรมีชุมชนที่มีระดับความสุขชุมชนสูง
มากกว่าทั่วไป 8 แห่ง ที่มีระดับความสุขน้อยกว่าทั่วไป 2
แห่ง ส่วนชุมชนอีก 65 แห่ง มีระดับความสุขปกติทั่วไป
ขณะที่ในจังหวัดพิษณุโลกมีชุมชนที่มีระดับความสุขชุมชน
สูงมากกว่าทั่วไป 3 แห่ง ที่มีระดับความสุขน้อยกว่าทั่วไป
1 แห่ง ส่วนชุมชนอีก 67 แห่ง มีระดับความสุขปกติทั่วไป
(ดูแผนที่ประกอบในรูปที่ 2)

ตารางที่ 1 ค่าสถิติแสดงความสุข บุคลิกภาพ นโยบายชุมชน และสภาพแวดล้อม

	ความสุข		บุคลิกภาพ		นโยบายชุมชน		สภาพแวดล้อม	
	พิจิตร	พิษณุโลก	พิจิตร	พิษณุโลก	พิจิตร	พิษณุโลก	พิจิตร	พิษณุโลก
ค่าสูงสุด	39	33	76.5	82.5	90	90	82	76
ค่าต่ำสุด	25	24	58	62	50	44	36	32
ค่ามัธยฐาน	30	30	69.5	70	77	77	64	54
ค่าฐานนิยม	30	31	70	69	77	81	67	52
ค่าเฉลี่ย	30	29.8	69.2	69.8	75.5	75.7	63.6	53.8
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.20	1.60	3.00	2.70	8.60	7.50	8.17	9.00

บุคลิกภาพของคนในชุมชน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างบุคลิกภาพ
หาแบบด้วย t-test พบว่า บุคลิกภาพของคนในชุมชน
จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างจากบุคลิกภาพของคนในชุมชน
จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญ และพิจารณาค่าสถิติ
ประเด็นสำคัญทั้งห้าประเด็นของบุคลิกภาพ มีดังนี้

1. การเปิดใจกว้างรองรับประสบการณ์ ชุมชนในสอง
จังหวัดมีค่ามัธยฐานของจังหวัดพิจิตรเท่ากับ 12 และ

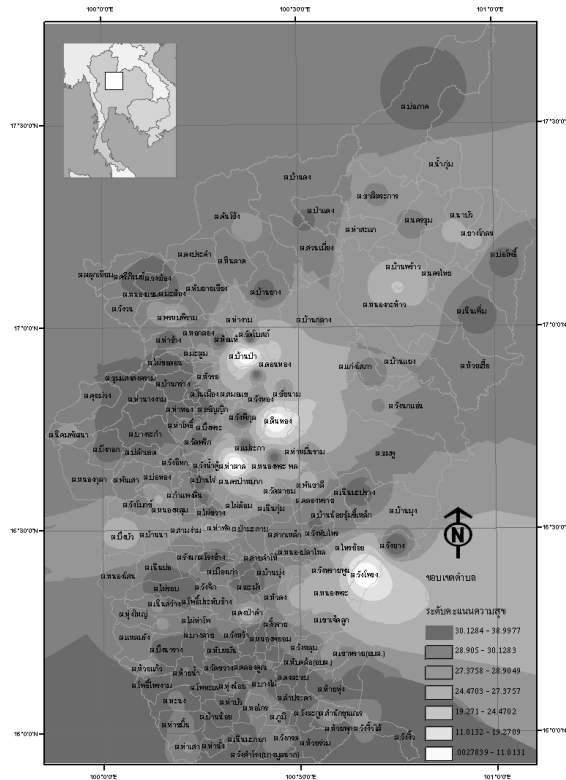
จังหวัดพิษณุโลก 13 ซึ่งไม่สูงนัก อธิบายบุคลิกภาพของคน
ในชุมชนได้ว่า “เป็นคนค่อนข้างมีความคิดสร้างสรรค์ ชอบ
สิ่งแปลกใหม่ อยากรู้ อยากเห็น ขณะเดียวกันก็มีบางครั้ง
ที่ยึดติดอยู่กับโลกส่วนตัว หรืออาจเข้าข้างเป็นคนหัวโบราณ”

2. การใช้ความรู้สึกที่ดีมาควบคุมการดำเนินชีวิต ชุมชน
ในทั้งสองจังหวัดมีค่ามัธยฐานเท่ากัน คือ 15 ซึ่งค่อนข้างสูง
อธิบายบุคลิกภาพของคนในชุมชนได้ว่า “เป็นคนที่รู้จักใช้

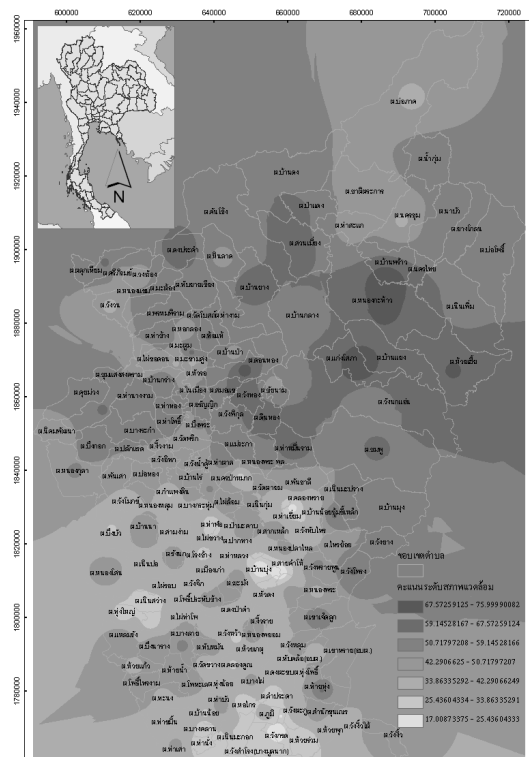
ความรู้สึกที่ดีมาควบคุมการดำเนินชีวิต เป็นคนน่าเชื่อถือ มีการวางแผนชีวิตไว้อย่างดี เป็นผู้ฝึกตนมาดี และค่อนข้างระมัดระวัง”

3. การเปิดใจกว้างให้สามารถเข้าถึงสังคมได้ ชุมชนในสองจังหวัดมีคามัธยฐานเท่ากัน คือ 13 ซึ่งไม่สูงนัก อธิบาย

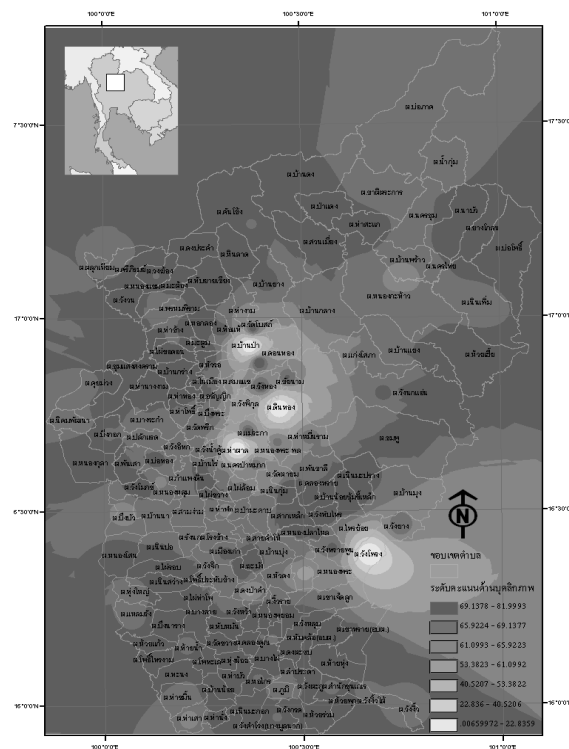
บุคลิกภาพของคนในชุมชนได้ว่า “แม้ว่าจะเป็นคนที่ชอบเขาสังคม ชอบคิดเรื่องส่วนรวม แต่ก็ยังให้ความสนใจและคิดเรื่องส่วนตัวอยู่มาก จึงจะเห็นได้ว่าคนในชุมชนรักสนุกสนาน แต่ก็สงวนท่าที และมีความรู้สึกว่ามีบางอย่างเป็นอุปสรรคอยู่เสมอๆ”

ก. การกระจายความสุขชุมชน

ข. ลักษณะบุคลิกภาพของคนในชุมชน

ค. ลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชน

รูปที่ 2 แผนที่แสดงการกระจายความสุข บุคลิกภาพ และสภาพแวดล้อมของชุมชน

4. การยอมรับและเป็นมิตรกับผู้อื่น ชุมชนในสองจังหวัดมีค่านัยฐานเท่ากัน คือ 15 (จากคะแนนเต็ม 20) ถือว่าที่ค่อนข้างสูง อธิบายลักษณะบุคลิกภาพของคนในชุมชนได้ว่า “เป็นคนที่มีการแสดงออกด้วยการยอมรับและเป็นมิตรกับผู้อื่น เป็นผู้ที่วางตัวเป็นธรรมชาติได้ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นคนให้อภัยเป็น และเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน”

5. การเป็นคนเคร่งเครียดรอนรน ชุมชนในสองจังหวัดมีค่านัยฐานเท่ากัน คือ 14 (จากคะแนนเต็ม 20) ถือว่าที่ค่อนข้างสูง อธิบายลักษณะบุคลิกภาพของคนในชุมชนได้ว่า “เป็นคนมีอาการรอนรน ตึงเครียด รู้สึกไม่ปลอดภัย และวิตกกังวล”

นโยบายและวิสัยทัศน์ชุมชน

นโยบายชุมชนในจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก 4 ด้าน คือ วิสัยทัศน์ชุมชน วัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมการรักษาสุขภาพแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า นโยบายชุมชนของชุมชนส่วนใหญ่ของจังหวัดพิษณุโลกมีความมากกว่าจังหวัดพิจิตร คือ 81 และ 77 ตรงข้ามกับค่าต่ำสุดที่จังหวัดพิจิตรมีค่ามากกว่าจังหวัดพิษณุโลก คือ 50 และ 44 ขณะที่ค่าสูงสุด (90) ค่านัยฐาน (77) และค่าเฉลี่ย (75.5526 และ 75.7887) และไม่ต่างกันมากนัก โดยค่าเฉลี่ยดังกล่าวนี้มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานของจังหวัดพิจิตรมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก แสดงว่า นโยบายชุมชนของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะแตกต่างกันมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก เมื่อพิจารณาจากนโยบายชุมชนเป็นรายประเด็น พบว่าทั้งประเด็นของวิสัยทัศน์ชุมชน นโยบายด้านวัฒนธรรม นโยบายด้านสภาพแวดล้อม และนโยบายการส่งเสริมสุขภาพ มีคะแนนค่อนข้างสูง โดยจังหวัดพิจิตรมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลกในสามประเด็นแรก ยกเว้นประเด็นหลังที่จังหวัดพิจิตรมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างของนโยบายชุมชนในจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลกด้วย t-test ระบุได้ว่า ค่าเฉลี่ยของนโยบายชุมชนทั้งสองจังหวัดดังกล่าว ไม่แตกต่างกัน

1. วิสัยทัศน์ชุมชน ในจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลกมีค่านัยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12, 14 และ 2.8238, 2.116 ตามลำดับ ซึ่งค่อนข้างสูง (คะแนนเต็ม 17) แสดงว่า แต่ละชุมชนมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพยายามที่จะดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในด้านนี้เป็นค่อนข้างดี

2. นโยบายวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดพิจิตรและพิษณุโลกมีค่านัยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 26.5, 29.0 และ 5.0316, 3.1442 ตามลำดับ ซึ่งค่อนข้างสูง (คะแนนเต็ม 34) แสดงว่า แต่ละชุมชนมีการกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรมและมีดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายด้านนี้ค่อนข้างดี ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสองจังหวัดแตกต่างกันค่อนข้างมาก แสดงว่า นโยบายด้านนี้ของจังหวัดพิจิตรค่อนข้างแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดพิษณุโลก

3. นโยบายการส่งเสริมการรักษาสุขภาพแวดล้อมใน

จังหวัดพิจิตรและพิษณุโลกมีค่านัยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.5, 10 และ 3.1526, 2.7334 ตามลำดับ ซึ่งค่อนข้างสูง (คะแนนเต็ม 12) แสดงว่า แต่ละชุมชนมีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการรักษาสุขภาพแวดล้อม และพยายามที่จะดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายด้านนี้ค่อนข้างดี สำหรับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของจังหวัดพิจิตรมากกว่าพิษณุโลก แสดงว่า มีความแตกต่างกันในด้านนี้มากกว่า

4. นโยบายการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก มีค่านัยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 30.5, 26.0 และ 3.7254, 4.1295 ตามลำดับ มีค่าค่อนข้างสูง (คะแนนเต็ม 3) แสดงว่า แต่ละชุมชนมีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพและมีการดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายด้านนี้ค่อนข้างดี ขณะที่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแตกต่างกันค่อนข้างมาก แสดงว่า นโยบายด้านนี้ของจังหวัดพิษณุโลกในแต่ละชุมชนค่อนข้างแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดพิจิตร

สภาพแวดล้อมของชุมชน

สภาพแวดล้อมชุมชนพิจารณาจากระบบสาธารณูปโภค และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยเชิงบวก และสิ่งแวดล้อมที่เป็นภัยอันตราย เป็นปัจจัยเชิงลบ ในภาพรวมจังหวัดพิจิตรมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าจังหวัดพิษณุโลก มีค่านัยฐาน 67, 52 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่ต่างกันมากนัก 8.1749 และ 9.0047 และจากการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างด้วย t-test ระบุได้ว่า สภาพแวดล้อมชุมชนของจังหวัดพิจิตรแตกต่างจากสภาพแวดล้อมของจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญ

1. ระบบสาธารณูปโภค จังหวัดพิจิตรมีระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมรองรับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลก โดยมีค่านัยฐาน 41, 48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของจังหวัดพิจิตรน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลก แสดงว่า ระบบสาธารณูปโภคในชุมชนต่างๆ ของจังหวัดพิจิตร มีความแตกต่างกันน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลก

2. สิ่งแวดล้อมที่เป็นภัยอันตราย จังหวัดพิจิตรมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก โดยค่านัยฐาน 11, 9 และ 12.303 ตามลำดับ ทั้งนี้จังหวัดพิจิตรมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก แสดงว่า ชุมชนต่างๆ ในจังหวัดพิจิตรมีสภาพแวดล้อมที่เป็นภัยอันตรายมีความแตกต่างกันมากกว่าพิษณุโลก

3. ทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นนี้แตกต่างจากสองประเด็นข้างบน กล่าวคือ จังหวัดพิจิตรมีค่าสถิติต่ำกว่าจังหวัดพิษณุโลก ($9.6974 < 14.648$) แสดงว่า ลักษณะทางด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนต่างๆ ในจังหวัดพิจิตรไม่หลากหลายเท่ากับจังหวัดพิษณุโลก

แผนที่ความสุขของชุมชน

สมการความสุขชุมชนเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ การแบ่งกลุ่มข้อมูลโดยหลักการการวิเคราะห์กลุ่ม (Cluster Analysis) เพื่อจัดพื้นที่ชุมชนทั้งหมดออกเป็นกลุ่ม และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และ

วิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) เพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการความสุขจากตัวแปรทั้งสามระดับ

สมการความสุขของชุมชน

สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ R-Square ในตารางที่ 2 ที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสุขที่สัมพันธ์กับปัจจัยระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อมได้ 30.70% และมีค่าความเป็นอิสระต่อกันของค่าคลาดเคลื่อน Durbin-Watson 2.045 (มากกว่า 1.5) แสดงว่า ตัวแปรทั้งสามระดับมีความเป็นอิสระต่อกัน หมายความว่าไม่มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว มีความสัมพันธ์กับความสุขอย่างมีนัยสำคัญ สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน Beta แสดงให้เห็นว่าปัจจัยระดับบุคคล มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสุข ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความสุข

การวิเคราะห์กำหนดให้ความจริงใจตรงไปตรงมา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การเข้าสังคม ความเป็นมิตร และความเอื้อเฟื้อทางอารมณ์ เป็นตัวแปรอิสระ และความสุขของชุมชน เป็นตัวแปรตาม ข้อมูลสถิติเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า

เห็นว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญ แต่ว่าอาจจะมีความสัมพันธ์กันไม่มากนัก หรือมีแค่ตัวแปรอิสระบางตัวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม เพราะค่า R-Square ที่บ่งบอกว่าตัวแปรอิสระทั้งห้าตัวนั้น สามารถทำให้ค่าของตัวแปรความสุขมีการเปลี่ยนแปลงเพียง 30.30% เท่านั้น อาจจะเป็นไปได้ที่อีก 69.70% ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรความสุขของชุมชน มาจากตัวแปรอื่นๆ เช่น ชุมชน และสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นแล้ว ตัวแปรอิสระทั้งห้าตัวยังมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับตัวแปรความสุขของชุมชน สังเกตได้จากค่า Un-std. Coefficients (ตารางที่ 4) ของตัวแปรทุกตัวมีเครื่องหมายเป็นบวก และผลลัพธ์ที่ได้จากตารางที่ 2 จะพบว่า มีเพียงความจริงใจตรงไปตรงมา การเข้าสังคมและความเอื้อเฟื้อทางอารมณ์เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญ เพราะฉะนั้นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การเข้าสังคม และความเอื้อเฟื้อทางอารมณ์ของบุคคลในชุมชนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของความสุขของชุมชน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อสร้างสมการความถดถอยเชิงเส้น

การเลือกตัวแปรเข้าสมการความถดถอยเชิงเส้น					Model Summary (b)					
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	.554(a)	.307	.292	1.618	.307	21.113	3	143	.000	2.045
การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระทีละตัว										
Model = 1		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance VIF
(Constant)		4.370	3.344		1.307	.193				
COMMU		.011	.017	.046	.642	.522	.165	.054	.045	.950 1.052
ENV		-.018	.011	-.111	-1.586	.115	-.069	-.131	-.110	.994 1.006
OCEAN		.366	.049	.539	7.530	.000	.541	.533	.524	.945 1.058
สัมประสิทธิ์ความถดถอย (Coefficients)										
Variables					Un-std. Coefficients		Std. Coefficients (Beta)		Sig. value	
(constant)					3.974		-		0.250	
การเปิดใจกว้างรองรับประสบการณ์					0.173		0.079		0.317	
การใช้ความรู้สึกที่ดีควบคุมการดำเนินชีวิต					0.525		0.234		0.031	
การเปิดใจให้สามารถเข้าถึงคนได้					0.560		0.191		0.020	
การยอมรับกันและกันและความเป็นมิตร					0.212		0.091		0.366	
การเป็นคนเคร่งเครียดร้อนรน					0.382		0.154		0.058	

การพิจารณาตัวแปรระดับชุมชน ในด้านนโยบาย สุขภาพ ทัศนคติชุมชน วัฒนธรรมของชุมชน และนโยบาย สิ่งแวดล้อม ร่วมกับความสุขของชุมชน พบว่าปัจจัยชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขของชุมชน ขณะเดียวกัน

ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม 3 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภคในชุมชน (Infra: Infrastructure) และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและภาวะเสี่ยงภัยธรรมชาติ กับความสุขของชุมชน

พบว่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขของชุมชน

การแบ่งกลุ่มชุมชน

การวิเคราะห์เพื่อแบ่งกลุ่มชุมชน เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการชี้จำแนกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันด้วยการวัดระยะทางจากค่าสถิติของตัวแปรต่างๆ แล้วเปรียบเทียบการเกาะกลุ่มกันของชุมชนตามระยะทางที่วัดได้

การแบ่งกลุ่มชุมชนตามบุคลิกภาพบุคคล

สำหรับประเด็นนี้ได้ใช้ข้อมูลปัจจัยระดับบุคคล ในการจัดกลุ่มชุมชน คือ ความจริงใจตรงไปตรงมา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การเข้าสังคม ความเป็นมิตร และความอ่อนแอทางอารมณ์ โดยภาพรวมแล้วพื้นที่สองจังหวัดมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและความเป็นมิตรยอมรับซึ่งกันและกัน

อยู่ในระดับสูง เมื่อเทียบกับตัวแปรอื่นๆ ตารางที่ 3 ระยะทางระหว่างค่ากึ่งกลางของกลุ่มซึ่งแสดงถึงระดับการแยกออกกันอย่างชัดเจนของแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ ระยะทางยิ่งมากแสดงว่ากลุ่มมีการแยกกันอย่างชัดเจน ได้แก่ ระยะกึ่งกลางของกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 เป็นระยะ 4.576 กลุ่ม 1 และ 3 ห่างกัน 12.089 นั่นคือ กลุ่ม 1 และกลุ่ม 3 แยกกลุ่มกันอย่างชัดเจน และเมื่อพิจารณาจากค่าระยะทางแล้ว จะเห็นได้ว่า กลุ่ม 2 และ 4 เป็นกลุ่มที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยมีระยะทางเพียง 1.989 เท่านั้น ผลจากการแบ่งกลุ่มโดยวิธีการคลัสเตอร์ ทำให้ได้ กลุ่ม 1 มีจำนวน 4 ตำบล กลุ่ม 2 เป็นกลุ่มใหญ่มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 80 ตำบล กลุ่ม 3 จำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 1 ตำบลเท่านั้น และกลุ่ม 4 มีจำนวน 62 ตำบล (รายละเอียดในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระยะทางระหว่างกลุ่มพิจารณาตามปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสามระดับ

กลุ่ม	1	2	3	4	จำนวนชุมชน
ระยะทางระหว่างกลุ่มจากปัจจัยบุคลิกภาพ					
1		4.576	12.089	6.313	4
2	4.576		8.114	1.984	80
3	12.089	8.114		6.325	1
4	6.313	1.984	6.325		62
ระยะทางระหว่างกลุ่มจากปัจจัยระดับชุมชน					
1	-	5.591	1.900	2.597	82
2	5.591	-	5.088	4.993	2
3	1.900	5.088	-	2.082	29
4	2.597	4.993	2.082		34
ระยะทางระหว่างกลุ่มจากปัจจัยระดับสภาพแวดล้อม					
1	-	2.285	2.465	3.067	23
2	2.285	-	1.668	1.962	41
3	2.465	1.668	-	2.442	54
4	3.067	1.962	2.442	-	29
ระยะทางระหว่างกลุ่มจากการพิจารณาปัจจัยทุกระดับ					
1	-	2.767	3.110	3.365	28
2	2.767	-	3.449	2.508	32
3	3.110	3.449	-	2.432	53
4	3.365	2.508	2.432	-	34
รวมชุมชน					147

การจัดกลุ่มโดยวิธีการคลัสเตอร์นี้มีประโยชน์ในการทำความเข้าใจถึงข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ระบุได้ว่า กลุ่ม 1 ($O = 11.25$) มีค่าคะแนนเฉลี่ยความจริงใจตรงไปตรงมา ต่ำที่สุด กลุ่ม 2 ($O = 12.30$) และ 4 ($O = 12.75$) มีค่าเท่าๆ กัน ส่วนกลุ่ม 3 ($O = 16.50$) เป็นกลุ่มที่มีค่าคะแนนความจริงใจตรงไปตรงมาสูงที่สุด คะแนนปัจจัยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี กลุ่ม 3 ($C = 18.00$) ยังคงมีค่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ คะแนนเฉลี่ยด้านการเข้าสังคม กลุ่ม 1 ($E = 10.75$) มีค่าน้อย และ กลุ่ม 2 ($E = 12.76$) 3 ($E = 14.00$) และ 4 ($E = 13.18$) มีคะแนน

เกาะกลุ่มใกล้เคียงกัน ขณะที่คะแนนเฉลี่ยระดับคะแนนความเป็นมิตรมีลักษณะคล้ายกับตัวแปรความจริงใจตรงไปตรงมา กลุ่มที่โดดเด่น คือ กลุ่ม 3 ($A = 18.00$) ส่วนกลุ่ม 2 ($A = 14.81$) และ 4 ($A = 15.60$) อยู่ในระดับใกล้เคียงกันและปัจจัยความอ่อนแอทางอารมณ์ ปรากฏว่า กลุ่ม 3 ($N = 16.00$) เป็นกลุ่มที่มีคะแนนสูงที่สุดในขณะที่อีกสามกลุ่มมีค่าคะแนนที่ใกล้เคียงกัน

สำหรับตารางที่ 4 แสดงส่วนผสมของบุคลิกภาพของแต่ละกลุ่มและเปรียบเทียบกับข้อมูลคะแนนระดับความสุข จะเห็นว่ากลุ่มที่มีค่าระดับความสุขเฉลี่ยสูงที่สุด คือ กลุ่ม 4

(30.58) ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับกลุ่ม 3 (30.00) และกลุ่ม 2 (29.33) ส่วนกลุ่มที่มีระดับความสุขเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่ม 1 มีค่าระดับความสุข 27.75

การแบ่งชุมชนตามกลุ่มปัจจัยระดับชุมชน

ปัจจัยระดับชุมชนเป็นการบ่งชี้ถึงลักษณะทางสังคมและสภาพนโยบายของชุมชนที่มีส่วนเสริมสร้างสภาวะความสุขให้กับชุมชน การกำหนดนโยบายของผู้นำชุมชนและส่วนปกครองระดับท้องถิ่นมีผลต่อภาพรวมความเป็น

อยู่ของบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ หากมีนโยบายที่ดีที่เหมาะสม คนในชุมชนย่อมมีความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น สุนัขทางกายและใจที่ดี มีส่วนทำให้สภาวะความสุขภาพรวมของชุมชนเพิ่มขึ้น การแบ่งกลุ่มด้วยปัจจัยระดับชุมชนประกอบด้วย วิสัยทัศน์และธรรมาภิบาล วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในชุมชน นโยบายสิ่งแวดล้อมในชุมชน และนโยบายสุขภาพในชุมชน

ตารางที่ 4 ลักษณะของปัจจัยทั้งสามระดับที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มชุมชน

กลุ่ม	บุคลิภาพในแต่ละกลุ่ม					OCEAN รวม	ความสุข
	O	C	E	A	N		
1	11.25	12.75	10.75	13.00	13.38	60.38	27.75
2	12.30	14.73	12.76	14.81	13.59	68.24	29.33
3	16.50	18.00	14.00	18.00	16.00	82.00	30.00
4	12.75	15.66	13.18	15.60	14.43	71.49	30.58

กลุ่ม	ลักษณะของปัจจัยชุมชนในแต่ละกลุ่ม				ความสุข
	วัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อม	สุขภาพ	วิสัยทัศน์	
1	28.57	9.91	26.27	13.96	29.84
2	5.00	11.00	23.50	10.00	29.25
3	25.52	9.69	32.59	11.10	30.09
4	24.12	4.29	28.35	10.32	29.57

กลุ่ม	ลักษณะของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม			ความสุข
	โครงสร้างพื้นฐาน	ทรัพยากรธรรมชาติ	เสื่อมโทรม+ภัย	
1	40.57	22.04	8.87	29.35
2	39.85	9.76	7.88	29.66
3	52.33	11.57	9.11	29.98
4	39.55	8.45	17.66	30.12

จากค่าสถิติเบื้องต้นของทั้ง 147 ตำบล คะแนนวิสัยทัศน์เฉลี่ย 12.50 วัฒนธรรม 26.62 นโยบายสิ่งแวดล้อม 8.59 และนโยบายสุขภาพ 27.96 ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง นั่นคือ ชุมชนทั้งสองจังหวัดมีนโยบายและวิสัยทัศน์ของชุมชนค่อนข้างดี เมื่อนำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มโดยวิธีคลัสเตอร์แล้ว ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 พบว่ากลุ่ม 1 และ 2 มีระยะห่างของจุดกึ่งกลางแยกจากกันอย่างชัดเจนมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มที่ 2 และกลุ่ม 4 ส่วนกลุ่มที่มีค่าระยะห่างน้อยที่สุด คือ กลุ่ม 1 และกลุ่ม 3 และผลของการจัดกลุ่มสรุปได้ว่า กลุ่ม 1 มีจำนวนมากที่สุดถึง 82 ตำบล กลุ่ม 2 มี 2 ตำบล

นอกจากนี้ตาราง 5 แสดงให้เห็นถึงค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนในแต่ละปัจจัยในระดับชุมชนที่ใช้ในการจัดกลุ่ม กลุ่ม 1 มีค่าระดับคะแนนด้านวัฒนธรรมสูงที่สุด (28.57)

ในขณะที่กลุ่ม 2 มีค่าวัฒนธรรมต่ำที่สุด (5.00) ในขณะที่อีกสองกลุ่มมีค่าเท่า ๆ กัน คือ ประมาณ 25 คะแนน เมื่อพิจารณาปัจจัยนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว กลุ่ม 2 มีค่าคะแนนสูงที่สุด (11.00) กลุ่ม 4 มีค่าต่ำสุด (4.29) ส่วนปัจจัยนโยบายสุขภาพ กลุ่ม 3 มีค่ามากที่สุด กลุ่ม 2 มีค่า

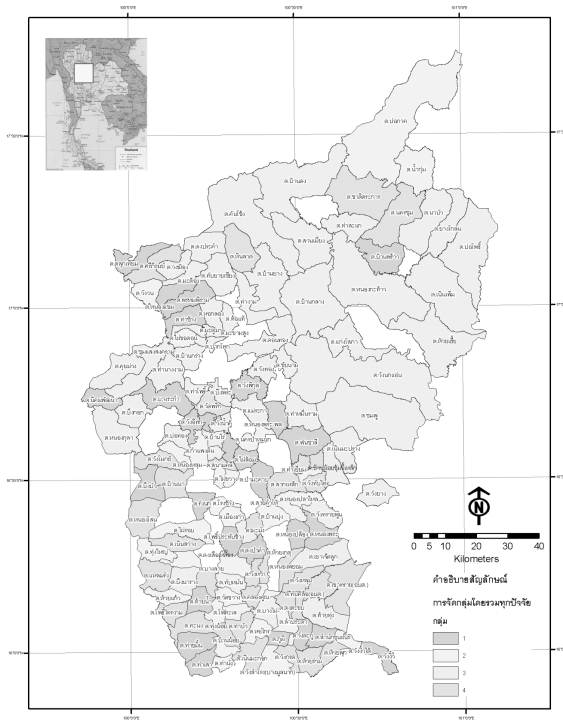
น้อยที่สุด และปัจจัยวิสัยทัศน์ชุมชนในกลุ่ม 1 มีค่าสูงที่สุด การแบ่งกลุ่มชุมชนตามปัจจัยระดับสภาพแวดล้อม

บุคคลอาศัยในชุมชนต่างๆ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน เช่น ชุมชนในจังหวัดพิจิตรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นที่ราบลุ่ม หลายพื้นที่น้ำท่วมทุกปี ส่วนจังหวัดพิษณุโลกมีสภาพแวดล้อมที่หลากหลายกว่า คือ มีทั้งพื้นที่ที่อยู่บนที่ราบลุ่ม ไปจนถึงพื้นที่ภูเขาสูงชัน สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันนี้ ก่อให้เกิดผลบางอย่างหรือหลายอย่างต่อชุมชน ทั้งการใช้ทรัพยากร ความรู้สึกลัวภัยต่อความเสี่ยงภัย ความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพาหรือไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสภาพแวดล้อมไปจนถึงความรื่นเริงบันเทิงใจในความสวยงามในทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

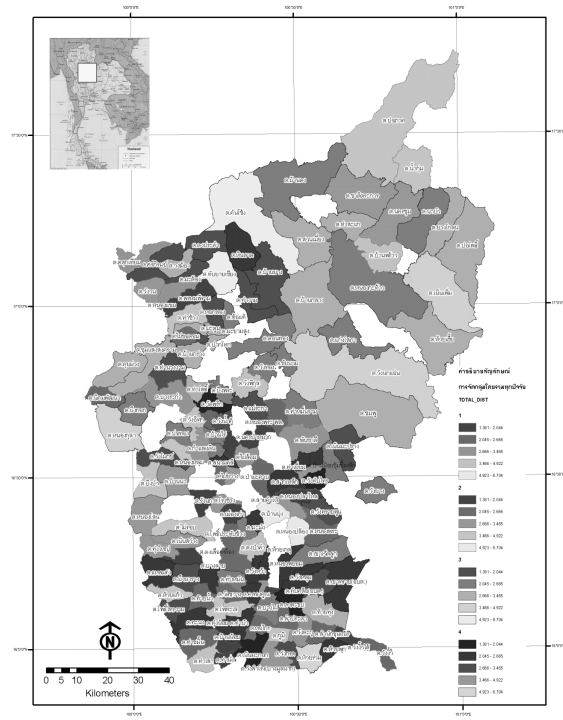
ค่าสถิติเบื้องต้นของแต่ละปัจจัยจาก 147 ตำบลคะแนนเฉลี่ยด้านโครงสร้างพื้นฐาน 44.49 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ 12.09 และความเสื่อมโทรมของสภาพธรรมชาติและภัยพิบัติ 10.41 จากคะแนนจะเห็นได้ว่า ภาพรวมของชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างดี คือ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย มีโรงเรียนเพียงพอ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ และสามารถเข้าถึงบริการของราชการได้ทั้งในระดับอำเภอ

และจังหวัด ความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและภัยพิบัติในพื้นที่ใดคะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำถือว่าอยู่ในสถานะที่ไม่รุนแรงมากนัก ส่วนตัวแปรทรัพยากรธรรมชาติคะแนนอยู่ในระดับกลางๆ คือ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ทั้งเพื่อการทำมาหากินและพักผ่อนหย่อนใจอยู่พอสมควรเมื่อนำข้อมูลมาแบ่งกลุ่มชุมชนโดยวิธีการวิเคราะห์คลัสเตอร์ค่าสถิติในตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่แยกจากกันชัดเจนที่สุด คือ กลุ่ม 1 และ 3 ในขณะที่กลุ่ม 2 และ 3 มีความใกล้เคียงกันมากที่สุด ผลการแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม

โดยกลุ่ม 3 มีสมาชิก มากที่สุด 54 ตำบล กลุ่ม 2 จำนวน 41 ตำบล กลุ่ม 4 จำนวน 29 ตำบล และกลุ่ม 1 มีสมาชิกน้อยสุด 23 ตำบล ทั้งนี้ กลุ่ม 1 มีค่าระดับคะแนนด้านทรัพยากรธรรมชาติโดดเด่นที่สุด กลุ่ม 2 มีค่าคะแนนด้านทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานโดดเด่นใกล้เคียงกัน กลุ่ม 3 มีระดับคะแนนด้านโครงสร้างพื้นฐานโดดเด่นที่สุด และกลุ่ม 4 เป็น กลุ่มที่คะแนนความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและภัย พับัติโดดเด่นที่สุด

ก. กลุ่มตำบลจากการจัดกลุ่มชุมชนโดยรวมทุกปัจจัย

ข. กลุ่มตำบลและระยะทางจากกึ่งกลางกลุ่มจากทุกปัจจัย

รูปที่ 2 แผนที่การกระจายของกลุ่มชุมชนพิจารณาจากปัจจัยระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม

การแบ่งกลุ่มชุมชนจากปัจจัยทั้งสามระดับ

การแบ่งกลุ่มชุมชนโดยใช้ปัจจัยระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม เพื่อแยกแยะกลุ่มชุมชนออกจากกันด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด ค่าสถิติของแต่ละปัจจัยได้กล่าวถึงแล้วที่ผ่านมา ข้อมูลได้ถูกสรุปอีกครั้งในตอนท้ายของตารางที่ 4 โดยข้อมูลที่ไดจากการจัดกลุ่มโดยใช้ปัจจัยทั้งหมด 4 กลุ่ม ค่าสถิติ บ่งชี้ถึงความชัดเจนของการแยกจากกันของแต่ละกลุ่มตามระยะทางจากค่ากลางของแต่ละกลุ่ม กลุ่มที่แยกออกจากกันชัดเจนที่สุด คือ กลุ่ม 2 และ 3 มีค่าระยะทางเท่ากับ 3.449 และกลุ่มที่มีระยะทางน้อยที่สุด คือ กลุ่ม 3 กับกลุ่ม 4 มีค่าระยะทางเป็น 2.432

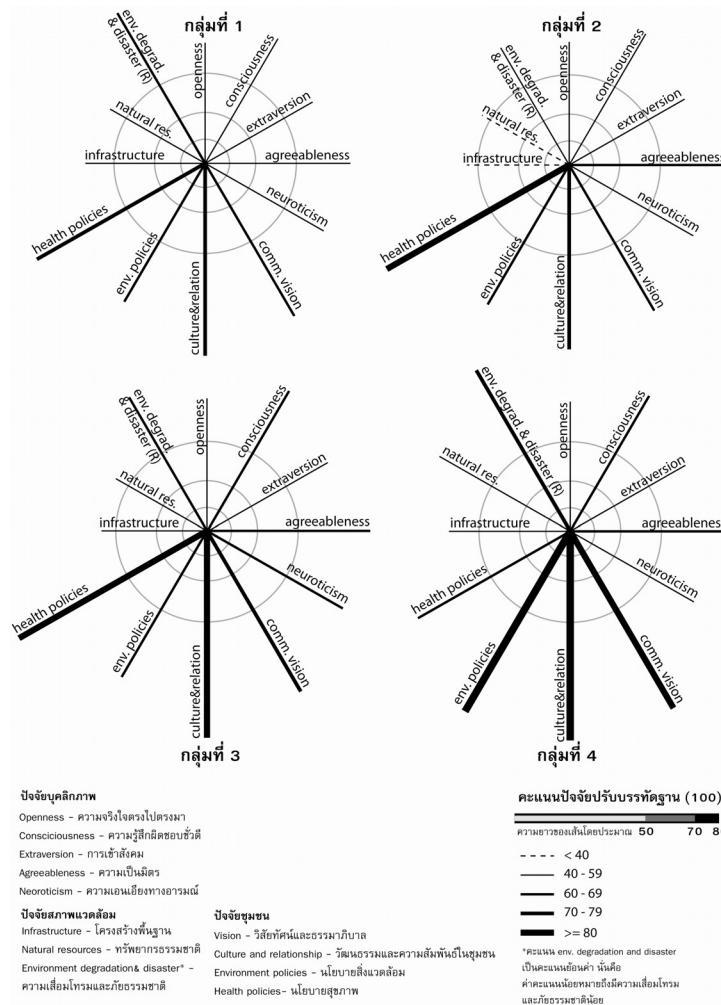
หลังจากการแบ่งกลุ่มด้วยการวิเคราะห์คลัสเตอร์แล้วปรากฏว่า กลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุด ได้แก่ กลุ่ม 3 มี 53 ตำบล กลุ่ม 1 มีสมาชิกน้อยที่สุด 28 ตำบล รูปที่ 2ก แสดงการกระจายของตำบลแต่ละกลุ่มในพื้นที่แต่ละระดับ รูปที่

2ข แสดงถึงกลุ่มชุมชนที่มีลักษณะตามค่าคะแนน ปัจจัยทั้งหมดใกล้เคียงกัน โดยรูปที่ 2ก เป็นแผนภูมิที่แสดงค่าข้อมูลที่ปรับฐานของทุกตัวแปรให้เป็นระบบเดียวกันแล้ว (ค่าคะแนนเป็น 0-100 สำหรับทุกตัวแปร) แผนภูมินำเสนอความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นส่วนผสมของแต่ละกลุ่มได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อตรวจสอบความโดดเด่นและจุดด้อยของปัจจัยในแต่ละกลุ่มและแยกเป็นตัวแปรแต่ละระดับ โดยการกระจายของกลุ่มชุมชนพิจารณาจากปัจจัยระดับบุคคล ชุมชนและสภาพแวดล้อมชุมชนที่มีค่าเขาไกลค่ากลางของกลุ่ม 1 มากที่สุด ได้แก่ ตำบลพรหมพิราม อำเภอรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก (1.651) รองลงมา คือ ตำบลรังนก อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร (1.903) กลุ่ม 2 ได้แก่ ตำบลท่างัง (1.507) รองลงมา ได้แก่ ตำบลบางคลาน (1.541) ทั้งสองตำบลอยู่ในอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ส่วนกลุ่ม 3 ได้แก่ ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (1.381) รองลงมา

ได้แก่ ตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร (1.518) และกลุ่ม 4 ได้แก่ ตำบลวังทับไทร อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร (1.734) รองลงมาเป็นตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอดงพนาหิน จังหวัดพิจิตร (1.756) ชุมชนที่กล่าวมาจะมีลักษณะใกล้เคียงกับค่ากลางของกลุ่มมากที่สุด

ประเด็นสุดท้ายเป็นการพิจารณาจุดต่อที่มีลำดับความสำคัญใกล้เคียงกันตามผลการวิเคราะห์ในภาพที่ 3 พบว่าชุมชนกลุ่ม 1 2 และ 3 มีค่าคะแนนทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่ม 4 จุดต่อของบุคลิกภาพ คือความจริงใจตรงไปตรงมา และการเข้าสังคมคล้ายๆ กัน กลุ่ม 3 และ 4 มีความมากกว่าเล็กน้อย ในขณะที่นโยบาย

ระดับชุมชนที่มีลักษณะคล้ายกัน ได้แก่ นโยบายสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่ม 1 2 และ 3 มีคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนกลุ่ม 4 นโยบายสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงและเป็นข้อเด่นของกลุ่ม และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะเด่นของชุมชนรูปที่ 3 ยังแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของแต่ละกลุ่มของตัวแปรแต่ละระดับอีกด้วย กล่าวคือ กลุ่ม 2 และ 3 มีความโดดเด่นมากในเรื่องนโยบายสุขภาพในชุมชน กลุ่ม 4 มีความโดดเด่นมากในเรื่อง วัฒนธรรม นโยบายสิ่งแวดล้อม และการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชน ในระดับบุคลิกภาพพบว่าทั้งสี่กลุ่ม คะแนนบ่งชี้ว่า ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความเป็นมิตรยอมรับกันและกัน เป็นข้อเด่นของทั้งสี่กลุ่ม โดยกลุ่ม 3 มีค่าค่อนข้างสูงกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น

รูปที่ 3 จุดเด่นจุดต่อของปัจจัยแต่ละด้าน

บทส่งท้าย

การสำรวจด้วยดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย พบว่าจังหวัดพิจิตรมีชุมชนที่มีระดับความสุขชุมชนสูงมากกว่าทั่วไป 8 แห่ง มีระดับความสุขน้อยกว่าทั่วไป 2 แห่ง ส่วนชุมชนอีก 65 แห่ง มีระดับความสุขปกติทั่วไป ขณะที่ชุมชนในจังหวัดพิษณุโลกที่มีระดับความสุขชุมชนสูงมากกว่าทั่วไป มี 3 แห่ง มีระดับความสุขน้อยกว่าทั่วไป 1 แห่ง ส่วน

ชุมชนอีกจำนวน 67 แห่ง มีระดับความสุขปกติทั่วไป ส่วนปัจจัยด้านบุคลิกภาพ นโยบายและวิสัยทัศน์ชุมชน และสภาพแวดล้อมของชุมชน สรุปได้ว่า

1. บุคลิกภาพที่พัฒนามาจากบุคลิกภาพห้าแบบ ประกอบด้วย การเปิดใจกว้างรองรับประสบการณ์ การใช้ความรู้สึกที่ดีมาควบคุมการดำเนินชีวิต การเปิดใจให้สามารถเข้าสังคมได้การยอมรับและเป็นมิตรกับผู้อื่น และการเป็นคนเคร่งเครียดรอนรน ซึ่งการวิเคราะห์เพื่อทดสอบ

ความแตกต่าง t-test พบว่า บุคลิกภาพของคนในชุมชน จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างจากบุคลิกภาพของคนในชุมชน จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญ

2. นโยบายและวิสัยทัศน์ชุมชน นโยบายชุมชนของ ชุมชนส่วนใหญ่ของจังหวัดพิษณุโลกมีความมากกว่าจังหวัด พิจิตร แสดงว่า นโยบายชุมชนของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะ แตกต่างกันมากกว่าจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งวิสัยทัศน์ชุมชน นโยบายด้านวัฒนธรรม นโยบายด้านสภาพแวดล้อม และ นโยบายการส่งเสริมสุขภาพ มีคะแนนค่อนข้างสูง โดย จังหวัดพิจิตรมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลกใน สามประเด็นแรก

3. สภาพแวดล้อมของชุมชน พิจารณาจากสาธารณ- ูปโภคและทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นปัจจัยเชิงบวกสำหรับ คนในชุมชน และพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นภัยอันตราย ที่เป็นปัจจัยเชิงลบสำหรับการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของ สมาชิกของชุมชน ในภาพรวมจังหวัดพิจิตรมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าจังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอย พบว่า ปัจจัย ระดับบุคคล และนโยบายชุมชน มีความสัมพันธ์ในทิศทาง เดียวกันกับความสุข ส่วนสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ใน ทิศทางตรงข้ามกับความสุข โดยปัจจัยระดับบุคคลสามารถ ทำให้ระดับความสุขมีการเปลี่ยนแปลงได้อ้อยละ 30.30 และสุดท้ายได้มีการวิเคราะห์คลัสเตอร์เพื่อแบ่งกลุ่มชุมชน ตามความสัมพันธ์ของระดับความสุขกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง สามระดับ โดยแบ่งกลุ่มออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม 1 เป็นลักษณะความสัมพันธ์กับความสุขของชุมชน จำนวน 28 ตำบล กลุ่ม 2 จำนวน 32 ตำบล กลุ่ม 3 จำนวน 53 ตำบล และกลุ่ม 4 จำนวน 34 ตำบล โดยชุมชนแต่ละกลุ่ม มีลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ กลุ่ม 1 เป็น กลุ่มที่มีลักษณะต่าง ๆ ไม่โดดเด่นเหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ขณะที่กลุ่ม 2 และ 3 มีความโดดเด่นมากในเรื่องของ นโยบายสุขภาพในชุมชน และกลุ่ม 4 มีความโดดเด่นมาก ในสามเรื่อง คือ วัฒนธรรม นโยบายสิ่งแวดล้อม และ วิสัยทัศน์ของชุมชน ในระดับบุคลิกภาพพบว่าทั้งสี่กลุ่ม คะแนนบ่งชี้ว่า ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความเป็นมิตร ยอมรับกันและกัน เป็นข้อเด่นของทั้งสี่กลุ่ม โดยกลุ่ม 3 มีค่าค่อนข้างสูงกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น

เมื่อการดำเนินการโครงการดำเนินไประยะหนึ่ง จึงได้ นำเสนอแนวคิดกรรมการเสริมสร้างสภาวะความสุขชุมชน ด้วยการออกแบบโครงการและกิจกรรมจากปัจจัยทุกระดับ ซึ่งแม้ว่าผลการศึกษาคะพบว่าปัจจัยระดับชุมชนและสภาพ แวดล้อมไม่มีผลต่อระดับความสุขมากนัก แต่เมื่อพิจารณา ให้ดีแล้ว ปัจจัยทั้งสองยังคงมีความสำคัญในการเสริมสร้าง ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนอยู่ การออกแบบนวัตกรรม จึงครอบคลุมปัจจัยทั้งสามระดับ โดยพิจารณาตามความ เหมาะสมในพื้นที่ แต่ละโครงการมีกิจกรรมย่อยเพื่อให้ สามารถดำเนินการได้ และเพื่อให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์ จากโครงการ จึงได้เลือกชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมเสริม สร้างความสุขของชุมชนตาม ประกอบด้วย

1. การตอบสนองปัจจัยระดับบุคคล เลือกพื้นที่ตำบล บ้านกลาง อำเภวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อพัฒนาการ ควบคุมอารมณ์และสร้างความหมายให้กับการดำรงชีวิต ด้วยกิจกรรมการสร้างสุขด้วยความเข้าใจ สร้างพลังการ ดำรงชีวิต และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนให้มีความสุข

2. การตอบสนองปัจจัยระดับชุมชน เลือกกลุ่มพื้นที่ ตำบลทับคล้อ ตำบลเขาทราย และตำบลวังหลุม อำเภอ ทับคล้อ จังหวัดพิจิตร เพื่อส่งเสริมและจัดการความ ปลอดภัยบนท้องถนนในลักษณะของการให้ความรู้กับกลุ่ม เป้าหมาย ทั้งเยาวชนและประชาชนทั่วไปและการจัดทำ กรอบนโยบายชุมชนด้านการใช้ถนนแบบมีส่วนร่วม

3. การสนองตอบต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เลือก พื้นที่ตำบลน้ำกุ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ที่พบว่า เป็นพื้นที่เสี่ยงตอดินโคลนถล่ม เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ สูงชัน ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการโครงการแล้ว ประชาชน ในพื้นที่ได้รับความรู้เรื่องภัยพิบัติเพิ่มขึ้น มีความรู้ความ เข้าใจเพียงพอที่จะสังเกตสิ่งบอเหตุทางธรรมชาติก่อน การเกิดเหตุภัยพิบัติเพื่อเป็นการเฝ้าระวังการเกิดเหตุภัย พิบัติภายในชุมชน

ในบทความนี้ได้แสดงให้เห็นรูปแบบการกระจายความ สุขของชุมชนโดยได้มีการนำมาเปรียบเทียบกับปัจจัยระดับ บุคคล ระดับชุมชน และระดับสภาพแวดล้อม โดยความ สัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสามด้านเหล่านี้ จะสามารถนำไปสร้าง แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในแต่ ละชุมชนที่มีลักษณะสอดคล้องกับปัจจัยสร้างเสริมความสุข ชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งจะทำให้การสร้างสุข ฟูชุมชนเป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนอย่าง แท้จริงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อเสริม สร้างสภาวะความสุขระดับชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตร และพิษณุโลก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริม สุขภาพสนับสนุนให้ดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ.2553-2554

บรรณานุกรม

พัฒนา ราชนวงศ์ และกัมปนาท ปิยะธำรงชัย. (2551). การ ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์.

อภิชัย มงคล วาณี หัตถพนม ภัสรา เชษฐโชติศักดิ์ วรรณประภา ชลกุล ละเอียด ปัญญาใหญ่ และสุจิต สุวรรณชีพ. (2544). การศึกษาดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (ระดับบุคคล). วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 46(3), 209-225.

Di Tella, R. & MacCulloch, R. (2008). Gross national happiness as an answer to the Easterlin Paradox? *Journal of Development Economics*, 86(1), April, pp. 22–42.

Hayes, N. & Joseph, S. (2003). Big 5 correlates of three measures of subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 34(4), March, pp. 723–727.

NSW Health Department. (2001). A Framework for Building Capacity to Improve Health. March 2001. Available at www.health.nsw.gov.au/pubs/f/pdf/frwk_improve.pdf.